

03

การเกษตร

“วางรากฐานเกษตรไทย
เพื่อการเติบโตก้าวหน้าอย่างยั่งยืน”

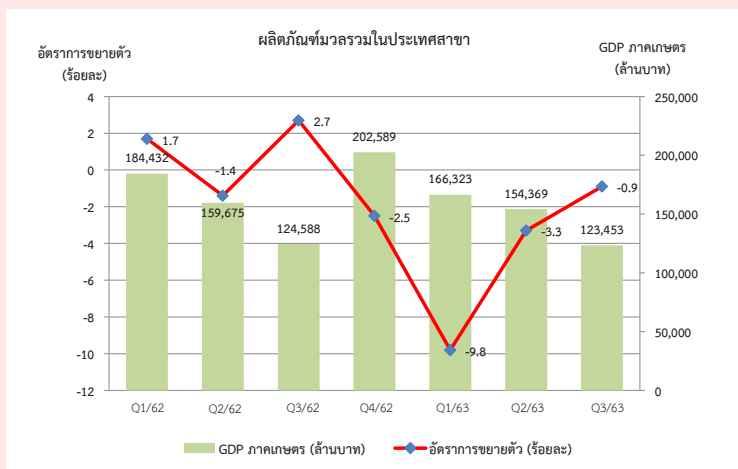
แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (3) การเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาภาคเกษตรให้มีศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการยกระดับผลผลิตทางการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และสินค้าเกษตรซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ โดยมีเป้าหมายระดับประเด็น คือ (1) ผลผลิตทั้งหมดรวมในประเทศในสาขาเกษตรเพิ่มขึ้น และ (2) ผลผลิตทางการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้น

การประเมินผลลัพธ์การดำเนินการที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

030001

ปี 2562

ปี 2563

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลผลิตทั้งหมดรวมในประเทศสาขาเกษตรในประเทศไทยปี 2563 ในไตรมาสที่ 3 (ปี 2563) มีมูลค่า 123,453 ล้านบาท มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ -0.9 จากไตรมาสที่ 2 (ปี 2563) ซึ่งมีมูลค่า 154,369 ล้านบาท เนื่องจากการผ่อนคลายการบังคับใช้มาตรการป้องกันและยับยั้งการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) รวมทั้งมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ ส่งผลให้กิจกรรมการผลิตสินค้าและบริการกลับมาดำเนินการผลิตได้ ประชาชนเริ่มผ่อนคลายความวิตกกังวล ส่งผลให้การอุปโภคบริโภคขั้นสุดท้ายของครัวเรือนเริ่มฟื้นตัว ประกอบกับการส่งออก

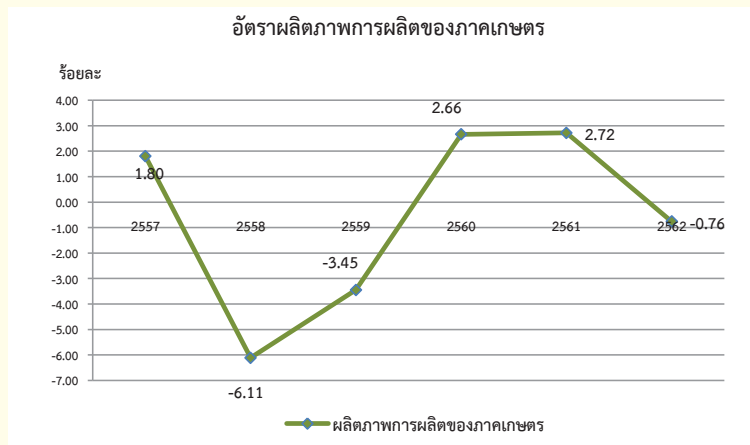
สินค้า เริ่มมีทิศทางที่ดีขึ้น ส่งผลให้การผลิตในไตรมาสนี้ปรับตัวดีขึ้น อย่างไรก็ตามหากพิจารณาอัตราการขยายตัวของผลผลิตทั้งหมดรวมในประเทศสาขาเกษตรเฉลี่ยไตรมาสที่ 1 (ปี 2562) – ไตรมาสที่ 3 (ปี 2563) ซึ่งมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ -1.9 นั้น ถือว่ายังคงห่างจากค่าเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ที่อัตราร้อยละ 3.8 ในปี 2565 ดังนั้นการผลักดันนโยบายเพื่อพัฒนาภาคเกษตรให้สอดคล้องกับมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐและความร่วมมือจากภาคเอกชนจะสามารถช่วยให้ผลผลิตทั้งหมดรวมในประเทศสาขาการเกษตรเพิ่มขึ้นได้ ส่งผลให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

030002

ปี 2562

ปี 2563

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตร พบว่ามีการปรับตัวลดลงจากร้อยละ 2.72 ในปี 2561 เป็นร้อยละ -0.76 เมื่อพิจารณาจากแหล่งที่มาของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Source of growth) ของภาคเกษตรกรรม พบว่าปัจจัยที่ทำให้ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรลดลงอันเนื่องมาจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลก การลงทุนของทั้งภาครัฐและเอกชนชะลอตัวลง และแรงงานลดลง ซึ่งหากเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้อัตราผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเฉลี่ยร้อยละ 1.2 ในปี 2565 พบว่าผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเฉลี่ยปี 2561 และ 2562 มีค่าเท่ากับร้อยละ 0.98 ซึ่งยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้ ประเทศไทยต้องเพิ่มผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรให้เพิ่มขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจเป็นหลัก เพื่อให้ภาคการเกษตรสามารถกลับมาฟื้นตัวได้อีกครั้ง

ประเด็นท้าทายที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนแม่บทฯ คือ ส่งเสริมการตลาดและเพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรเพื่อรองรับผลผลิตและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรต่างๆ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสนับสนุนภาคเกษตรกรรม ผลักดันการถ่ายทอดงานวิจัยสู่การปฏิบัติจริงแก่ภาคเกษตรต่อยอดสู่การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรในเชิงพาณิชย์ ทำให้สินค้าเกษตรได้รับการพัฒนาครบวงจร ช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีที่ใช้ในกระบวนการผลิตได้ รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรหันมาลงทุนและใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลทางด้านการเกษตร ผลักดันให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการผลิตของตนให้เข้าสู่ระบบมาตรฐานความปลอดภัย

แผนแม่บทฯ ประเด็น (03) การเกษตร

ประกอบด้วย 6 แผนแม่บทย่อย ซึ่งมีสถานะบรรลุเป้าหมาย ดังนี้

รหัส	เป้าหมายแผนแม่บทย่อย	สถานะการบรรลุเป้าหมาย	
		ปี 2562	ปี 2563
030101	สินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นมีมูลค่าเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในปี 2565 คือ อัตราการขยายตัว ของมูลค่าของสินค้า เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3 โดยในปี 2563 มูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ (นับเฉพาะผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญข้าวหอมมะลิและผ้าไหมไทยนกยูงพระราชทาน) ณ เดือนตุลาคม 2563 มีมูลค่ารวม 260,617,013,659 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่มีมูลค่า 250,818,545,297 บาท อยู่ 9,798,468,362 บาท ซึ่งขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.91 ทำให้สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับบรรลุเป้าหมาย	2562	2563
030201	สินค้าเกษตรปลอดภัย มีมูลค่าเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในปี 2565 คือ อัตราการขยายตัวของมูลค่า ของสินค้าเกษตรปลอดภัย ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3 โดยมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัย (คำนวณจากสินค้าปศุสัตว์) ที่ผ่านการตรวจรับรอง GAP ณ เดือนตุลาคม 2563 มีมูลค่า 353,858,832,096 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่มีมูลค่า 309,647,374,481 บาท อยู่ 44,211,157,615 บาท ซึ่งขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 14.28 แต่มูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัย ยังขาดมูลค่าของสินค้าพืชและประมง จึงไม่สามารถใช้ประเมินค่าเป้าหมายของตัวชี้วัดได้สมบูรณ์ ทำให้สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมาย	2562	2563
030202	ผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัย ของไทยได้รับการยอมรับ ด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และคุณค่า ทางโภชนาการสูงขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในปี 2565 คือ มีการจัดทำดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร อ้างอิงจากข้อมูลดัชนีความมั่นคงทางอาหาร (Global Food Security Index) ในปี 2562 พบว่า ประเทศไทยถูกจัดไว้ในลำดับที่ 52 มีคะแนนดัชนีความมั่นคงอาหารโดยรวมที่ 65.1 โดยปรับตัวสูงขึ้นจาก 63.2 ในปี 2561 ทำให้สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมาย	2562	2563

รหัส

เป้าหมายแผนแม่บทย่อย

สถานะ
การบรรลุเป้าหมาย

ปี 2562

ปี 2563

030301

สินค้าเกษตรชีวภาพมีมูลค่า เพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในปี 2565 คือ อัตราการขยายตัวของ มูลค่าของสินค้าเกษตร ชีวภาพ ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3

2562

2563

เทียบเคียงจากข้อมูลสินค้าเกษตรชีวภาพ (นำมาใช้เป็นวัตถุดิบพลังงานทดแทน และสมุนไพร) พบว่า มูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตพลังงานทดแทน อาทิ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน ในปี 2562 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี 2561 อยู่ 909,702,399.30 บาท หรือขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.34 ขณะที่มูลค่าของสมุนไพร และเครื่องเทศ ในปี 2562 มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี 2561 อยู่ 287,462,668 บาท หรือขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 26.46 ซึ่งเมื่อพิจารณาการขยายตัวภาพรวมของมูลค่าสินค้าทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าว ในปี 2560-2562 สินค้าเกษตรชีวภาพมีมูลค่าเพียงร้อยละ 2.32 ต่อปี ทำให้สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมาย

030302

วิสาหกิจการเกษตรจาก ฐานชีวภาพและภูมิปัญญา ท้องถิ่นมีการจัดตั้งทุกตำบล เพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในปี 2565 คือ มีจำนวนวิสาหกิจ การเกษตรขนาดกลาง และเล็ก และผลิตภัณฑ์ จากฐานชีวภาพ 1 ตำบล 1 วิสาหกิจ

2562

2563

ในปี 2563 มีการส่งเสริมได้ 35 วิสาหกิจ ใน 33 ตำบล เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่ส่งเสริมได้ 26 วิสาหกิจ ใน 25 ตำบล ซึ่งมีการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ 1 ตำบล 1 วิสาหกิจ ทำให้สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับบรรลุเป้าหมาย

030401

สินค้าเกษตรแปรรูป และผลิตภัณฑ์มี มูลค่าเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในปี 2565 คือ อัตราการขยายตัวของมูลค่า สินค้าเกษตรแปรรูปและ ผลิตภัณฑ์ ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3

2562

2563

เทียบเคียงจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป ซึ่งพิจารณา กลุ่มที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตร ได้แก่ อาหาร เครื่องดื่ม ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ยาง และผลิตภัณฑ์ ยาสลบ เครื่องหนังและผลิตภัณฑ์ และกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ ซึ่งในปี 2562 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปรวม เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปี 2561 คิดเป็นอัตราการขยายตัว ร้อยละ 0.05 ทำให้สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต

รหัส

เป้าหมายแผนแม่บทย่อย

สถานะ
การบรรลุเป้าหมาย

ปี 2562

ปี 2563

030501

สินค้าที่ได้จากเทคโนโลยี สมัยใหม่/อัจฉริยะ มีมูลค่าเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมาย ที่ต้องการบรรลุในปี 2565 คือ มูลค่าสินค้าที่มีการใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่/ อัจฉริยะ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3

2562

2563

จากข้อมูลของเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ภายใต้โครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่มีการดำเนินงานมาตั้งแต่ ปี 2559-2562 เมื่อพิจารณามูลค่าการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตตั้งแต่ปี 2560-2562 พบว่า มีอัตราขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.79 ทำให้สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต

030502

ผลผลิตต่อหน่วยของ ฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้ เทคโนโลยีสมัยใหม่/ อัจฉริยะ เพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในปี 2565 คือ ผลผลิตต่อหน่วย ของ ฟาร์มหรือแปลงที่มีการ ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/ อัจฉริยะ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10

2562

2563

จากข้อมูล โครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแปลงใหญ่มีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2559-2562 เมื่อพิจารณาผลผลิตต่อไร่ พบว่า ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรใหญ่สมัยใหม่เฉลี่ย จากเดิม 5,079.57 กก./ไร่ เป็น 5,608.36 กก./ไร่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการทำเกษตรสมัยใหม่ช่วยเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ทำให้สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต

030601

ประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตรต่อหน่วยมี การปรับตัวเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในปี 2565 คือ มูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตร ต่อหน่วย เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10

2562

2563

จากมูลค่าการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญตามนโยบายของรัฐ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน ยางพารา สับปะรด โคนม โคเนื้อ กุ้งขาว แวนนาไม ปลานิล ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และสุกร ในปี 2563 มูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วย เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ในอัตราการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.88 ส่งผลให้สถานการณ์การบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง

รหัส

เป้าหมายแผนแม่บทย่อย

สถานะ
การบรรลุเป้าหมาย

ปี 2562

ปี 2563

030602

สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน และ กลุ่มเป้าหมาย) ที่ขึ้น ทะเบียน
กับกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ มีความเข้มแข็งในระดับ มาตรฐานเพิ่มขึ้น
กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในปี 2565 คือ สหกรณ์มีความ เข้มแข็ง
ในระดับ 1 และ 2 อย่างน้อย ร้อยละ 90 วิสาหกิจชุมชน และ กลุ่มเกษตรกร
มีความเข้มแข็ง ร้อยละ 25

2562

2563

เมื่อพิจารณาจากการประเมินศักยภาพสหกรณ์ ค่าเฉลี่ยปี 2562-2563 มีสหกรณ์
ที่มีความเข้มแข็งเฉลี่ยร้อยละ 91.9 บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขณะที่การประเมิน
ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนค่าเฉลี่ยปี 2561-2563 มีวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดี
เฉลี่ยร้อยละ 21.38 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่งผลให้สถานการณ์การบรรลุ
เป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมาย

ปี 2562

ปี 2563

แผนแม่บทย่อย

เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

030101

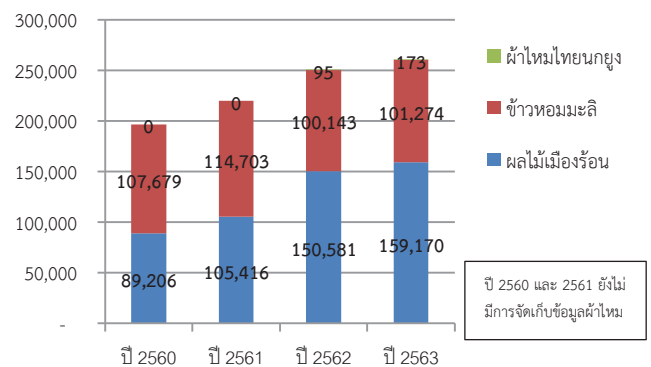
สินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นขยายตัว เฉลี่ยร้อยละ 3

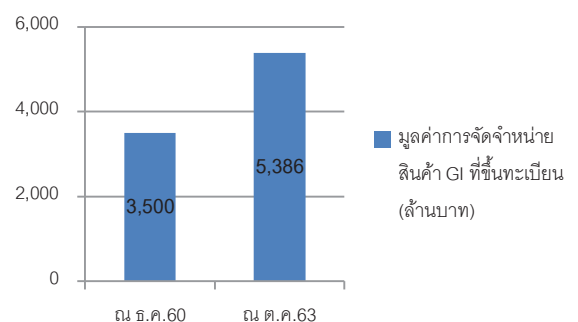
การสร้างมูลค่าจากเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นตามเป้าหมายต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลผลิตทั้งความโดดเด่นและเรื่องราวของสินค้าที่มีในแต่ละพื้นที่ ความตระหนักของเกษตรกรและผู้ประกอบการในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ให้กับผลผลิตในพื้นที่ และการสร้างตลาดใหม่ โดยมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันตลอดห่วงโซ่ เพื่อกำหนดเป้าหมายในเชิงพื้นที่และผลิตภัณฑ์ร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาตั้งแต่วัตถุดิบ การพัฒนาคุณภาพสินค้า การวิจัยพัฒนา และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการตลาดได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ผลจากการดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้ภาพรวมอัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นในปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมายังขาดการจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอัตลักษณ์อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการในปีงบประมาณ 2565 ต่อไป

มูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น (ล้านบาท)

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

มูลค่าการจัดจำหน่ายสินค้า (GI) ที่ขึ้นทะเบียน

ที่มา: กรมทรัพย์สินทางปัญญา

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย มูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ (นับเฉพาะผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญ ข้าวหอมมะลิ และผ้าไหมไทยนกยูงพระราชทาน) ณ เดือนตุลาคม 2563 มีมูลค่ารวม 260,617,013,659 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่มีมูลค่า 250,818,545,297 บาท อยู่ 9,798,468,362 บาท ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.91 ซึ่งเมื่อพิจารณาการขยายตัวของมูลค่าสินค้า ในปี 2560-2563 จะเห็นว่า สินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นมีแนวโน้มการขยายตัวในทิศทางที่ดี ทำให้มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 9.88 ต่อปี (ไม่รวมผ้าไหมไทยนกยูงพระราชทาน) ในขณะที่มูลค่าการจัดจำหน่ายสินค้า GI ที่ขึ้นทะเบียนมีการจำหน่าย ณ เดือนตุลาคม 2563 รวม 5,386 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ที่มีมูลค่าการจัดจำหน่าย 3,500 ล้านบาท อยู่ 1,886 ล้านบาท ขยายตัวจากปี 2560 ร้อยละ 53.89 ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรองรับค่าเป้าหมายที่สูงขึ้นในระยะต่อไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำฐานข้อมูลสำหรับการใช้ติดตามความก้าวหน้าของสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เพื่อนำประเด็นปัญหาอุปสรรคไปใช้ประกอบการจัดทำแผนการส่งเสริมการพัฒนาด้านการผลิตและการตลาด ได้อย่างครบวงจรต่อไป

การดำเนินงานที่ผ่านมา ในปี 2563 ส่วนใหญ่ ดำเนินการขับเคลื่อนเป้าหมายผ่านโครงการส่งเสริมมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพการผลิตด้านการเกษตร (กิจกรรมพัฒนาศักยภาพการผลิตภาคเกษตร (สินค้าไม้ผล : ทุเรียน มังคุด ลองกอง)) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพไม้ผลด้านการผลิต การตลาดและยกระดับสู่มาตรฐานการส่งออก ขยายการผลิตนอกฤดู ลดปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำ ในช่วงฤดูการ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น โครงการส่งเสริมตลาดผลไม้ เพื่อสร้างและพัฒนาช่องทางการจำหน่ายผลไม้ไทยไปยังตลาดในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนระบบการกระจายผลผลิตผลไม้ไทยให้เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการผลไม้ไทยให้มีสมรรถนะด้านการค้าและการลงทุนในอุตสาหกรรมผลไม้ เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าผลไม้เมืองร้อนของไทยให้เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมและกระตุ้นการบริโภคผลไม้ไทยให้กับประชาชนไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติ โครงการพัฒนาและส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อส่งเสริมและขยายผลการผลิตข้าวสังข์หยดเมืองพัลุงซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI)

ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยส่งเสริมระบบการผลิตแปรรูป และการตลาด ทำให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวสังข์หยดที่ได้คุณภาพตรงตามมาตรฐาน โครงการส่งเสริมและคุ้มครองสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (GI) เร่งพิจารณาคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ไทยลงพื้นที่ผลักดันให้จังหวัดจัดทำระบบควบคุมตรวจสอบคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ทั้งระบบควบคุมภายใน (Internal Control) และระบบควบคุมภายนอก (External Control) สร้างโอกาส

ทางการตลาดโดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการจำหน่ายสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) อย่างต่อเนื่องทุกปี อาทิ GI Marker 2019, THAIFEX-World of Food Asia 2019 ตลอดจนจัดทำและเผยแพร่ สื่อประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ผ่านสื่อต่าง ๆ โครงการยกระดับผ้าไหมภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่สากล ปี 2562 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และผู้ประกอบการ พร้อมให้บริการตรวจสอบ

ที่มา: กรมหม่อนไหม

และรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมตรานกยูงพระราชทาน ทำให้เกษตรกรสามารถผลิตผ้าไหมตามกระบวนการผลิตที่ตรงตามมาตรฐาน มีศักยภาพการทอผ้าไหม การออกแบบลวดลายผ้า และการออกแบบผลิตภัณฑ์ เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้จำหน่ายสินค้า โครงการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรตามอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น (กิจกรรมส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรตามอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น) โดยส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งมีเรื่องราวแหล่งกำเนิด ของสินค้า (Story) ที่ทำให้สินค้ามีความแตกต่างจากสินค้าที่ผลิตจากแหล่งอื่น ๆ มีความโดดเด่น มีศักยภาพ และมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ โดยผลักดันกลุ่มสินค้า 2 กลุ่มคือ ไม้ผล และกล้วยไม้ เข้าสู่กระบวนการขอขึ้นทะเบียนรับรอง GI

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย การสร้างมูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นให้เป็นสินค้าพรีเมียมจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรและระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันตลอดห่วงโซ่อุปทาน แต่เกษตรกรบางส่วนยังไม่ตระหนักและขาดแรงจูงใจ ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในขณะที่การสื่อสารให้ผู้บริโภครับรู้ถึงเรื่องราวของสินค้าและความแตกต่างจากสินค้าทั่วไปยังมีน้อย จึงทำให้ตลาดของสินค้ามีวงจำกัด ซึ่งการสร้างโอกาสในการทำตลาดสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ท้องถิ่นในรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีศักยภาพออกสู่ตลาด บนแพลตฟอร์มของสตาร์ทอัพที่มีการพัฒนารูปแบบในการเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตสินค้าเกษตรไปสู่ผู้บริโภคจะช่วยให้สามารถขยายผลได้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน ควรประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างต่อเนื่อง เพื่อค้นหาและผลักดันให้มีการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพิ่มขึ้น ควบคู่ไปกับการจัดทำแผนการส่งเสริมการพัฒนาด้านการผลิตและด้านการตลาดเพื่อสร้างมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นสู่สากล อาทิ การพัฒนาหีบห่อชั้นนอก (Outer Packaging) ที่จะช่วยห่อหุ้มหีบห่อชั้นกลางไว้ไม่ให้ได้รับความเสียหายจากการขนส่งในระยะไกล และช่วยให้ความสะดวกต่อการขนย้ายซึ่งก็จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจ การทำให้มีเรื่องราวที่ดี (Good Story Practice) เพื่อสร้างความโดดเด่น แสดงได้ถึงความแตกต่างจากผลิตสินค้าที่ผลิตได้จากแหล่งอื่น และการสร้างตลาดรูปแบบใหม่จากสตาร์ทอัพด้านการเกษตร รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าอัตลักษณ์พื้นถิ่นเพื่อขยายตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศต่อไป

แผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

เกษตรปลอดภัย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

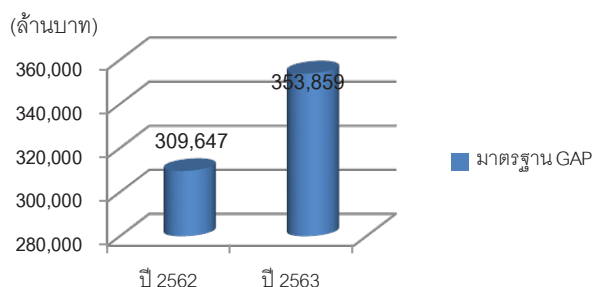
030201

สินค้าเกษตรปลอดภัยมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

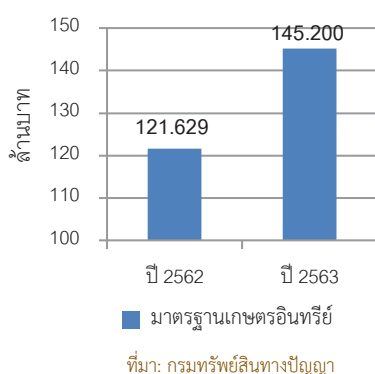
ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3

มูลค่าสินค้าปศุสัตว์ที่ผ่านการตรวจรับรอง GAP

มูลค่าสินค้าปศุสัตว์ที่ผ่านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

การพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัยเป็นการยกระดับคุณภาพของสินค้าเกษตรไทยเพื่อสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นด้านความปลอดภัย ซึ่งในการดำเนินการควรมุ่งเน้นที่การส่งเสริมการผลิตและแปรรูปสินค้าปลอดภัย/สินค้าอินทรีย์ การวิจัยพัฒนา การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานและระบบการรับรอง การส่งเสริมการขายและการตลาด และการพัฒนาฐานข้อมูลผู้ผลิต/ผู้แปรรูป/ผู้ขายสินค้าปลอดภัย/สินค้าอินทรีย์ โดยในช่วงที่ผ่านมาได้มีประเด็นท้าทายที่สำคัญ คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการผลิตตามหลักการปฏิบัติทางเกษตรที่ดี (GAP) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมถึงกลไกการมีส่วนร่วมในการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร เพื่อให้เกิดการกระจายหน่วยตรวจรับรองที่ได้คุณภาพบริการกับเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนการพัฒนาฐานข้อมูลด้านสินค้าเกษตรปลอดภัยตลอดห่วงโซ่การผลิตเพื่อเป็นแหล่งในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างครบวงจร ซึ่งจะทำให้การส่งเสริมการผลิตเกษตรปลอดภัยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย มูลค่า มูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัย (คำนวณจากสินค้าปศุสัตว์) ที่ผ่านการตรวจรับรอง GAP ณ เดือนตุลาคม 2563 มีมูลค่า 353,858,832,096 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่มีมูลค่า 309,647,374,481 บาท อยู่ 44,211,157,615 บาท ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 14.28 และในส่วนของ การรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ณ เดือนตุลาคม 2563 มีมูลค่า 145,200,186 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่มีมูลค่า 121,628,822 บาท อยู่ 23,571,364 บาท ขยายตัวเฉลี่ยจากปี 2562 ร้อยละ 16.23 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสินค้าเกษตรปลอดภัย (กรณีพืช) ที่ผ่านการตรวจรับรอง GAP ในปี 2563 มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 1,411,223 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.94 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมด (ไม่รวมการตรวจรับรองจากภาคเอกชน) ขณะที่พื้นที่ที่ตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีทั้งสิ้น 791,659 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.53 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด (ไม่รวมการตรวจรับรองจากภาคเอกชน) จะเห็นได้ว่าการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัย (สินค้าปศุสัตว์) มีมูลค่าสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่ข้อมูลดังกล่าวยังขาดมูลค่าของสินค้าพืชและประมงจึงไม่สามารถใช้ประเมินค่าเป้าหมายของตัวชี้วัดได้สมบูรณ์ ซึ่งภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือในการจัดทำฐานข้อมูลของสินค้าเกษตรปลอดภัยที่ครอบคลุมทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมงต่อไป

การดำเนินการที่ผ่านมา การดำเนินการในปี 2563 เพื่อขับเคลื่อนเพื่อการบรรลุเป้าหมาย โดยดำเนินการผ่านโครงการ มีดังต่อไปนี้ กรมปศุสัตว์ได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยด้านปศุสัตว์ ผ่านโครงการต่างๆ ที่กระจายไปยังจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศไทย เช่น โครงการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยด้านปศุสัตว์, โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตโคเนื้อคุณภาพดี, โครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการผลิตและการตลาดอาหารสัตว์เชิงพาณิชย์, โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ และ โครงการเกษตรอินทรีย์ กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมกับการผลิตเกษตรอินทรีย์ ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าสู่กระบวนการรับรอง

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) และมีช่องทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรได้ เพิ่มรายได้ที่เหมาะสมแก่เกษตรกร การลดต้นทุนการผลิตการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย ตลอดจนการดูแลราคาสินค้าเกษตรให้มีมาตรฐาน มีคุณภาพกำกับดูแลเพื่อให้สินค้าปศุสัตว์มีความสะอาด ปลอดภัยสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค ให้ความสำคัญกำกับดูแลตรวจสอบอย่างใกล้ชิด ทั้งกระบวนการผลิตตามมาตรฐานที่ดี ตั้งแต่ระดับฟาร์มจนถึงโต๊ะอาหาร (From Farm To Table) จะช่วยให้ประชาชนทั้งในและต่างประเทศได้บริโภคสินค้าปศุสัตว์ที่สะอาด ส่งผลให้มีสุขภาพดี และมั่นใจในคุณภาพสินค้าภาคส่งออกสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศสูงขึ้น

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัยยังคงประสบปัญหาเรื่องการขาดแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนการผลิตของเกษตรกรให้เข้าสู่ระบบมาตรฐานความปลอดภัยจากภาระต้นทุนค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐาน และผู้บริโภคยังขาดความตระหนักในการเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีจัดเก็บข้อมูลสินค้าเกษตรปลอดภัยให้ครบถ้วนทั้งในส่วนของผู้ที่รับรอง จำนวนผลผลิต และมูลค่าผลผลิตของสินค้าเกษตรทั้งระบบ ซึ่งจะเป็ข้อมูลสำคัญในการประเมินความสำเร็จของค่าเป้าหมายระดับแผนย่อย และผลผลิตมวลรวมในประเทศสาขาเกษตร

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรสร้างความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากการผลิตตามหลักการปฏิบัติทางเกษตรที่ดี (GAP) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการสร้างความตระหนักแก่ผู้บริโภคเพื่อขยายตลาด สำหรับกระบวนการตรวจสอบรับรองสินค้าเกษตรตามหลักมาตรฐาน GAP และเกษตรอินทรีย์นั้น ควรให้ความสำคัญกับการเข้าถึงการตรวจรับรองคุณภาพโดยสนับสนุนบทบาทภาคเอกชนในการตรวจรับรองเพื่อกระจายให้ครอบคลุมพื้นที่อย่างทั่วถึงในราคาที่เกษตรกรยอมรับได้ อย่างไรก็ดี ในระยะแรกควรพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งเพื่อสร้างการยอมรับในการตรวจสอบรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม และพัฒนาไปสู่การรับรองสินค้าเกษตรตามมาตรฐาน GAP และเกษตรอินทรีย์ต่อไป นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรร่วมกันพัฒนาระบบฐานข้อมูลสินค้าเกษตรปลอดภัยตลอดห่วงโซ่การผลิตและครอบคลุมทุกสาขาของภาคเกษตร เพื่อใช้ประโยชน์ในการติดตามผลการขับเคลื่อนโครงการและประเมินผลความสำเร็จได้ต่อไป

ปี 2562

ปี 2563

แผนแม่บทย่อย

เกษตรปลอดภัย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

030202

ผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัยของไทยได้รับการยอมรับด้านคุณภาพความปลอดภัย และคุณค่าทางโภชนาการสูงขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

ดัชนีคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร (Global Food Security Index) ปรับตัวสูงขึ้น

การพัฒนาระบบคุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย และระบบการตรวจสอบรับรองคุณภาพจากสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือในระดับต่างๆ ให้เป็นที่ยอมรับกับความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการพัฒนาคุณค่าทางโภชนาการของสินค้าเกษตรและอาหาร เป็นปัจจัยสนับสนุนการสร้างการยอมรับด้านคุณภาพความปลอดภัยของสินค้าเกษตรไทย และมีผลต่อการขยายตัวของภาคการบริโภคในประเทศและการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารของไทย ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการตรวจรับรองและสร้างการยอมรับในมาตรฐานของประเทศ รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

ที่มา: <http://foodsecurityindex.eiu.com/Country/Details#Thailand>

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาข้อมูลดัชนีความมั่นคงทางอาหาร (Global Food Security Index) ในปี 2019 พบว่า ประเทศไทยถูกจัดไว้ในลำดับที่ 52 มีคะแนนดัชนีความมั่นคงทางอาหารโดยรวมที่ 65.1 ซึ่งเกิดจากการประเมินด้านความสามารถในการเข้าถึงอาหารที่มีโภชนาการ (Affordability) ความเพียงพอ

ของอาหารที่ผลิตได้ (Availability) และการประเมินด้านคุณภาพและความปลอดภัยสินค้าอาหาร (Quality and Safety) ซึ่งประเทศไทยได้คะแนน 77.1 58.7 และ 52.6 ตามลำดับ โดยดัชนีความมั่นคงทางอาหารของไทยปรับตัวสูงขึ้นจาก 63.2 ในปี 2018

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินโครงการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัยได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งผลิตสินค้าคุณภาพปลอดภัยได้มาตรฐาน ผ่านการสร้างเครือข่ายเชิงบูรณาการเพื่อการส่งเสริมการผลิตสินค้าและอาหารปลอดภัย การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าและอาหารปลอดภัย โดยมีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการที่ยอมปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นแบบไม่ใช้สารเคมีและใช้นวัตกรรมการผลิตที่สนับสนุนการไม่ใช้สารเคมี โครงการพัฒนาศักยภาพสินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรกรอินทรีย์ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย ภายใต้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม ผ่านการรับรองมาตรฐานการผลิต GAP ตลอดจนการเตรียมความพร้อมสู่การรับรองเกษตรกรอินทรีย์ นอกจากนี้มีสร้างกลไกประสานการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการของภาคราชการ ภาคเอกชน เครือข่ายเกษตรกรในการส่งเสริมพัฒนาการผลิต และการจัดการผลผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐาน ครบวงจรและสร้างมาตรฐานอาหารปลอดภัย ส่งเสริมให้

มีเครือข่ายผู้ปลูกผักอินทรีย์สำหรับเป็นกลไกเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจชุมชน

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้เกี่ยวกับการผลิตและบริโภคสินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง รวมถึงกระแสความห่วงใยในสุขภาพที่มีการเลือกซื้อสินค้าที่ปลอดภัยแล้ว แต่การผลิตสินค้าเกษตรและอาหารโดยส่วนใหญ่ยังมีสัดส่วนการผลิตเข้าสู่ระบบมาตรฐานความปลอดภัยน้อย จึงส่งผลให้ตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยจึงอยู่ในผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม ไม่กระจายไปสู่ตลาดหลักของประเทศได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมายแผนย่อย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภคเกี่ยวกับความปลอดภัยในสินค้าเกษตรและอาหาร และคุณค่าทางโภชนาการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการวางระบบมาตรฐานความปลอดภัยขั้น (มาตรฐาน GAP) พื้นฐานไปจนถึงขั้นสูง (มาตรฐานอินทรีย์) และการพัฒนาระบบการตรวจรับรองที่เป็นที่ยอมรับ ตลอดจนการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการปรับระบบการผลิตเข้าสู่ระบบมาตรฐานมากขึ้น และการสร้างฐานข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย เพื่อใช้ในการติดตามตรวจสอบและสร้างความเชื่อมั่นผู้บริโภคเกี่ยวกับความปลอดภัยสินค้าเกษตรและอาหาร

ปี 2562

ปี 2563

แผนแม่บทย่อย

เกษตรชีวภาพ

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

030301

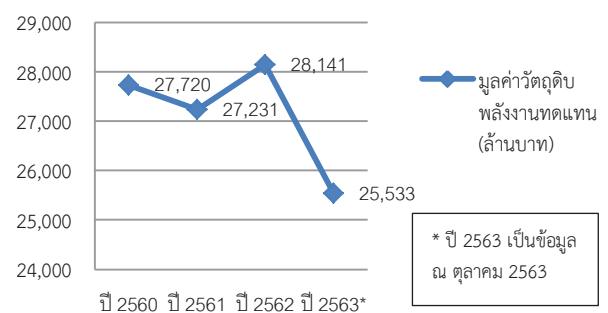
สินค้าเกษตรชีวภาพมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรชีวภาพขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3

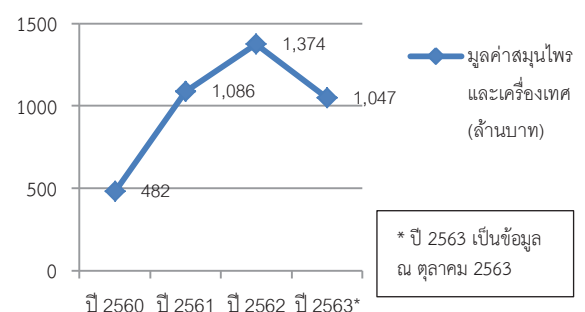
การส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มจากความหลากหลายทางชีวภาพในการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งในการบรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องให้ความสำคัญตั้งแต่การอนุรักษ์และรวบรวมพันธุ์สมุนไพร การพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ (ด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง และจุลินทรีย์) การวิเคราะห์ข้อมูลพืชสมุนไพรและกำหนดเป้าหมายเพื่อนำไปสู่สินค้าพรีเมียมมูลค่าสูง การวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์และแปรรูปสมุนไพร และการส่งเสริมตลาดเกษตรชีวภาพและผลิตภัณฑ์ชีวภาพ โดยในช่วงที่ผ่านมา มีประเด็นท้าทายที่สำคัญ คือ การสร้างองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตรชีวภาพ/สมุนไพรที่มีโอกาสทางการตลาด และการเชื่อมโยงข้อมูลด้านตลาดเพื่อใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจในการผลิต รวมถึงการนำผลงานวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเกษตรชีวภาพ/สมุนไพรมาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและชุมชน

มูลค่าวัตถุดิบพลังงานทดแทน (ล้านบาท)

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจและการเกษตร

มูลค่าสมุนไพรและเครื่องเทศ (ล้านบาท)

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย สินค้าเกษตรชีวภาพ (นำมาใช้เป็นวัตถุดิบพลังงานทดแทน และสมุนไพร) พบว่า มูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตพลังงานทดแทน อาทิ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน ในปี 2562 มีมูลค่า 28,140,908,445 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ที่มีมูลค่า 27,231,206,045.70 บาท อยู่ 909,702,399.30 บาท ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.34 ขณะที่มูลค่าของสมุนไพรและเครื่องเทศ ในปี 2562 มีมูลค่า 1,373,723,680 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ที่มีมูลค่า 1,086,261,012 บาท อยู่ 287,462,668 บาท ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 26.46 แต่เมื่อพิจารณาการขยายตัวภาพรวมของมูลค่าสินค้าทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าว ในปี 2560-2562 สินค้าเกษตรชีวภาพมีมูลค่าเพียงร้อยละ 2.32 ต่อปี จะเห็นว่า มูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตพลังงานทดแทน ที่ประกอบด้วย มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อ การบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันกำหนดมาตรการป้องกันความผันผวน ด้านราคาของสินค้ากลุ่มดังกล่าวให้มีการขยายตัวได้อย่างต่อเนื่องต่อไป

การดำเนินการที่ผ่านมา การพัฒนาพลังงานทดแทนปัจจุบันมีการส่งเสริมสนับสนุนการผลิต/การใช้เชื้อเพลิงชีวภาพผ่านมาตรการโครงการสำคัญ อาทิ ส่งเสริมการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มสัดส่วนการผลิตไบโอดีเซล เช่น ส่งเสริมการใช้ไบโอดีเซล (B7 B10 B20) และแก๊สโซฮอล์ (E20 E85) ตามศักยภาพวัตถุดิบ โครงการส่งเสริมการใช้น้ำมันไบโอดีเซล ปี10 โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ในระบบอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันและไบโอดีเซล รวมถึงโครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการเพิ่มมูลค่าวัตถุดิบจากอุตสาหกรรมเอทานอล สำหรับการสนับสนุนส่งเสริมการใช้สมุนไพร กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้จัดทำโครงการขับเคลื่อนสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ เพื่อประสานอำนวยการดำเนินงานเพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาสมุนไพรไทย สร้างและพัฒนาระบบฐานข้อมูลสมุนไพรขนาดใหญ่ (Big Data) พัฒนาความเชื่อมโยงของฐานข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพร ขับเคลื่อนการพัฒนาสมุนไพรไทยสู่ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด ทำให้เกิดการพัฒนาสมุนไพรไทยอย่างเชื่อมโยง ครอบคลุม และต่อเนื่องอย่างยั่งยืน และโครงการส่งเสริมผู้ประกอบการสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ ที่สนับสนุนและพัฒนาผู้ประกอบการสมุนไพรให้ได้มาตรฐาน มีศักยภาพสูงขึ้น เพื่อสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการด้านสมุนไพร ในการคิด วางแผน กำหนดนโยบายและวางกลยุทธ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพ ส่งเสริมเสริมภาพลักษณ์ และเพิ่มช่องทางการตลาด ให้ผู้ประกอบการด้านสมุนไพรสร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่อผู้บริโภค

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ในช่วงปี 2560-2562 ที่ผ่านมา มูลค่าของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตพลังงานทดแทนเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อ การบรรลุเป้าหมายในตัวชี้วัดนี้ แต่อุปสงค์และมูลค่า ของสินค้าดังกล่าวมีความผันผวนจาก 1) ความเพียงพอของวัตถุดิบและต้นทุนวัตถุดิบ 2) สัดส่วนการผสม B100 หรือ เอทานอลในน้ำมันดีเซลและเบนซิน 3) นโยบายด้านพลังงานทดแทนของประเทศ และ 4) ส่วนต่างกำไรที่ได้จากการจำหน่าย รวมถึงราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก นอกจากนี้ ความต้องการใช้พลังงานทดแทนอาจมีน้อยลงจากแนวโน้มเทคโนโลยียานยนต์ที่มุ่งพัฒนาเครื่องยนต์ที่ใช้พลังงานไฟฟ้าที่ไม่มีการปล่อยมลพิษ อาจส่งผลกระทบต่อราคาของวัตถุดิบการเกษตรที่ใช้ในการผลิตพลังงานทดแทน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพราคาวัตถุดิบ และการเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตรกลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศ และแมลงเศรษฐกิจเพื่อให้สัดส่วนค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดสมดุลมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ทิศทางการพัฒนา และมาตรการรักษาเสถียรภาพของสินค้าเกษตรที่เป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตพลังงานทดแทน เพื่อรองรับความผันผวนจากปัจจัยต่างๆ และสอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้ง สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรชีวภาพในกลุ่มสมุนไพรและเครื่องเทศ และแมลงเศรษฐกิจ โดยพัฒนาองค์ความรู้เกษตรกรในการผลิตสินค้าเกษตรชีวภาพ จัดทำระบบฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ตลอดจน นำผลงานวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเกษตรชีวภาพ มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากลต่อไป

เกษตรชีวภาพ

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

030302

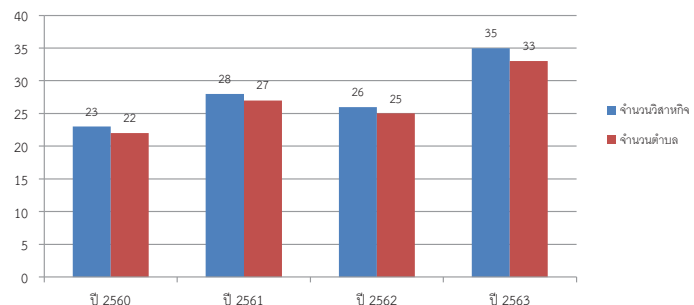
วิสาหกิจการเกษตรจากฐานชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการจัดตั้งทุกตำบลเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

มีจำนวนวิสาหกิจการเกษตรขนาดกลางและเล็ก และผลิตภัณฑ์จากฐานชีวภาพ 1 ตำบล 1 วิสาหกิจ

การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นพัฒนาเศรษฐกิจจากความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ทั่วประเทศเป็นการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจในการนำความหลากหลายทางชีวภาพมาสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ให้กับชุมชน/ท้องถิ่น ซึ่งในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายมีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ การสำรวจแหล่งทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่นที่สามารถนำมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ การรวมกลุ่มเกษตรกร การประเมินความต้องการของตลาด และการเข้าถึงแหล่งทุนสำหรับการจัดตั้งและบริหารจัดการวิสาหกิจการเกษตร โดยในช่วงที่ผ่านมามีประเด็นท้าทายที่สำคัญ คือ การพัฒนาองค์ความรู้จากความหลากหลายทางชีวภาพ การอนุรักษ์และฟื้นฟู ควบคู่ไปกับการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์จากฐานชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งข้อจำกัดและทักษะในการบริหารจัดการวิสาหกิจการเกษตรในรูปแบบธุรกิจ และการตลาดที่เข้ามารองรับผลิตภัณฑ์จากฐานชีวภาพยังมีน้อย

แผนภูมิแสดงจำนวนวิสาหกิจและจำนวนตำบล

ที่มา: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน)

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย ในปี 2560-2563 มีการส่งเสริมกลุ่มกิจการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีชุมชนที่จัดตั้งวิสาหกิจเกษตรชีวภาพแล้ว 112 วิสาหกิจ โดยในปี 2563 มีการส่งเสริมได้ 35 วิสาหกิจ ใน 33 ตำบล เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่ส่งเสริมได้ 26 วิสาหกิจ ใน 25 ตำบล ซึ่งมีการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ 1 ตำบล 1 วิสาหกิจ อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ยังคงต้องได้รับการสนับสนุนเพื่อพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์จากฐานชีวภาพให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น เพื่อส่งผลต่อเป้าหมายการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าชีวภาพให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

การดำเนินการที่ผ่านมา สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) ได้ขับเคลื่อนแผนงานสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจชุมชนและภาคธุรกิจบนฐานการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะยกระดับความสามารถทางการแข่งขันการพัฒนาเศรษฐกิจจากความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันมีการส่งเสริมให้มีชุมชนที่จัดตั้งวิสาหกิจเกษตรชีวภาพแล้ว 114 วิสาหกิจ ประกอบไปด้วยกลุ่มสินค้าและบริการที่สำคัญ อาทิ ไม้มีค่า-ป่าครอบครัว อาหารและเครื่องดื่ม สมุนไพรเพื่อสุขภาพ และผ้าไหม งานฝีมือ เป็นต้น ซึ่งมีการส่งเสริมด้านการตลาด โดยผลักดันสินค้าและบริการเข้าสู่ช่องทางการตลาดดิจิทัลแล้ว 21 ผลิตภัณฑ์ และจัดทำแค็ตตาล็อกสินค้าจากทรัพยากรชีวภาพเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การขยายผลให้มีการจัดตั้งวิสาหกิจเกษตรจากฐานชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น จะต้องผลักดันให้มีการสำรวจแหล่งทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่นที่สามารถนำมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ได้ ควบคู่ไปกับการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์จากฐานชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีมูลค่า รวมทั้งพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์และการขยายตลาดในประเทศและต่างประเทศต่อไป ซึ่งจำเป็นต้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาตลอดห่วงโซ่การผลิตไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้กับวิสาหกิจชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาและรวบรวมฐานความหลากหลายทางชีวภาพที่มีคุณค่า พร้อมกับการจัดแจงและทำบันทึก รวมถึงการใช้องค์ความรู้เพื่อร่วมกับการพิสูจน์ทราบว่าความหลากหลายทางชีวภาพเหล่านั้น สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไรภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจโดยเชื่อมโยง/สร้างเครือข่ายไปยังภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวเกษตร เพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์และบริการ ตลอดจนขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะต้องได้รับการสนับสนุนด้านแหล่งทุน เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรทั้งระบบควบคู่ไปด้วย

แผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

เกษตรแปรรูป

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

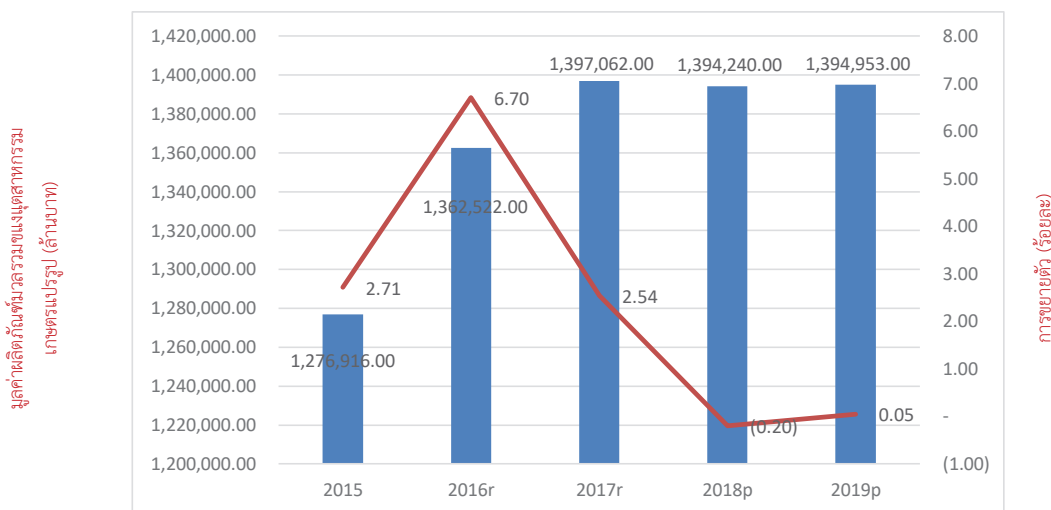
030401

สินค้าเกษตรแปรรูปมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรแปรรูปและผลิตภัณฑ์ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3

แผนภูมิแสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป

ที่มา: สศช.

สินค้าเกษตรแปรรูปถือว่าเป็นกลุ่มสินค้าเกษตรที่สำคัญและสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีมูลค่าเพิ่มขึ้น เนื่องจาก เป็นการสร้างมูลค่าให้กับวัตถุดิบทางการเกษตร และส่งออกสร้างรายได้ให้กับประเทศจำนวนมาก โดยสินค้าส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มของอาหาร เครื่องดื่ม ไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ เครื่องหนังและผลิตภัณฑ์ ยางและผลิตภัณฑ์ และยาสูบ ซึ่งในการบรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัตถุดิบที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับกระบวนการแปรรูป การวิจัยพัฒนา เทคโนโลยีและนวัตกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง การสนับสนุนส่งเสริมการลงทุน และการส่งเสริมตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยที่ผ่านมามีต้องเผชิญกับประเด็นท้าทายทั้งจากการเข้าถึงเทคโนโลยีแปรรูปของเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร มาตรการจูงใจการลงทุนผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป และงบประมาณการวิจัยพัฒนา เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ขั้นสูง รวมถึงการต่อยอดเทคโนโลยีการแปรรูปผลิตภัณฑ์สู่การผลิตเชิงพาณิชย์

ผลิตภัณฑ์จากหน่อไม้ช้างหมื่น

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไร่สวนผสมบ้านไร่ กอคำ จ.ลำพูน

ผลิตภัณฑ์จากมะขามป้อม

ชุมชนบ้านห้วยแก้ว
จ.แม่ฮ่องสอน

ที่มา : สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ
(องค์การมหาชน)

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป ซึ่งพิจารณา กลุ่มที่เกี่ยวข้องสินค้าเกษตร ได้แก่ อาหาร เครื่องดื่ม ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ยางและผลิตภัณฑ์ ยาสูบ เครื่องหนังและผลิตภัณฑ์ และกระดาษและผลิตภัณฑ์ กระดาษ ซึ่งในปี 2562 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของ อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปรวม 1.395 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 1.394 ล้านล้านบาท ในปี 2561 หรือคิดเป็นอัตราการขยายตัว ร้อยละ 0.05 ทั้งนี้ส่วน ใหญ่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของกลุ่มเครื่องดื่ม อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาการขยายตัวเฉลี่ยปี 2560 – 2562 พบว่า มีการขยายตัวลดลงเฉลี่ยปีละ 0.08 ซึ่งเทียบกับ เป้าหมายการขยายตัวของอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป เฉลี่ยที่ร้อยละ 3 จึงนับเป็นความท้าทายในระดับ ที่สูงในการที่จะบรรลุเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องเร่ง ดำเนินการกับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับผลกระทบด้านราคา และตลาด รวมถึงการพัฒนาต่อยอดการแปรรูปไป สู่สินค้าขั้นสูงที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นต่อไป

การดำเนินการที่ผ่านมา การดำเนินงานที่สำคัญ ของหน่วยงานจะเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตและ แปรรูปสินค้าเกษตรสินค้าเกษตร ผ่านโครงการพัฒนา อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง เช่น การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ข้าวและผลิตภัณฑ์ ข้าว โดยพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ต้นแบบตาม แนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การ เพิ่มประสิทธิภาพการแปรรูปยาง การยกระดับมาตรฐาน องค์กีด่านอุตสาหกรรมยาง โครงการพัฒนาศักยภาพ กระบวนการผลิตและการแปรรูปสัตว์น้ำ รวมถึงมีการ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ผ่านโครงการเชื่อมโยงตลาด ผ่านเครือข่ายสหกรณ์ การจัดแสดงสินค้าและเชื่อมโยง การกระจายสินค้าเกษตร การเสริมสร้างศักยภาพ การแข่งขันด้านการตลาดสินค้าเกษตร การพัฒนา และส่งเสริมศูนย์จำหน่ายสินค้าเกษตร การพัฒนาระบบ โลจิสติกส์เกษตร และการตลาดสินค้าเกษตรคุณภาพ ดิจิทัล ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับปัจจัยสู่ ความสำเร็จในการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรเป้าหมาย และการเพิ่มช่องทางการตลาด

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย เกษตรกร/สถาบันเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงผลิตสินค้าเกษตรในรูปแบบเดิม และไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีที่ใช้ในการแปรรูปสินค้าเกษตรได้ ประกอบกับค่าใช้จ่ายในการจัดหาเทคโนโลยีการแปรรูปค่อนข้างสูง จึงไม่จูงใจให้เกษตรกร/สถาบันเกษตรกรลงทุนผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป นอกจากนี้ โครงการที่มารองรับปัจจัยการส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปขั้นสูง และส่งเสริมสถาบันเกษตรกรในการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตร ยังคงมีน้อยและเป็นเฉพาะกลุ่มสินค้า ยังขาดโครงการที่ขับเคลื่อนในภาพรวม และขาดการเชื่อมโยงของหน่วยงานที่มารับช่วงต่อในด้านการแปรรูปสินค้าไปเป็นผลิตภัณฑ์ขั้นสูงที่มีมูลค่า รวมถึงต่อยอดเทคโนโลยีการแปรรูปผลิตภัณฑ์สู่การผลิตเชิงพาณิชย์

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรแปรรูปในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับการเข้าถึงเทคโนโลยีในการแปรรูปสินค้าเกษตร การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์เพื่อลดต้นทุนค่าเครื่องจักรกลการเกษตร พัฒนาสินค้าที่มีศักยภาพเข้าสู่ระบบการผลิตในกลุ่มเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ และเกษตรแปรรูปที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง พร้อมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ เพื่อให้เกษตรกร/สถาบันเกษตรกรนำมาใช้ในการแปรรูปสินค้าเกษตร และพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรแปรรูปและสนับสนุนการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปขั้นสูงมากขึ้น

ปี 2562

ปี 2563

แผนแม่บทย่อย

เกษตรอัจฉริยะ

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

030501

สินค้าที่ได้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

มูลค่าสินค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3

การรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการแปลงร่วมกันขนาดใหญ่ เป็นการช่วยให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมอัจฉริยะที่มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงที่ไม่คุ้มค่ากับการลงทุนในแปลงที่มีขนาดเล็ก รวมถึงการวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต เทคโนโลยีการเกษตรดิจิทัล และเครื่องจักรกลการเกษตรอัจฉริยะจะเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ใช้ในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยปัจจัยสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิต จัดทำแปลง/โรงเรือนสาธิตต้นแบบเกษตรอัจฉริยะ การสนับสนุนการทำเกษตรอัจฉริยะ การขยายผลเกษตรแปลงใหญ่อัจฉริยะ และการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer/young smart Farmer/Start Up รวมถึงการจัดการตลาดอัจฉริยะ สร้างแพลตฟอร์มตลาด Online Offline การจัดแสดงสินค้าเกษตร และเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย เกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ภายใต้โครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ มีการดำเนินงานมาตั้งแต่ ปี 2559-2562 ส่งผลให้ในปี 2562 มีเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ไปแล้ว จำนวน 86 แปลง จากเดิม 61 แปลงในปี 2559 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 10,131 ราย พื้นที่ดำเนินการ 180,464.22 ไร่ และเมื่อพิจารณามูลค่าการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตจากการดำเนินงานแปลงเกษตรสมัยใหม่ ปี 2562 พบว่า มูลค่าเพิ่มจากการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.21 เมื่อเทียบกับปี 2561 หรือมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 1,335.59 ล้านบาท ในปี 2561 เป็น 1,351.80 ล้านบาท ในปี 2562 และเมื่อพิจารณามูลค่าการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตตั้งแต่ปี 2560-2562 พบว่า มีอัตราขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.79 ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกษตรกรเริ่มหันมาทำเกษตรสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีสินค้าที่ได้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่มีมูลค่าเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องเร่งขยายผลการดำเนินงานดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าสูงขึ้น

แปลงใหญ่สมัยใหม่	ผลลัพธ์การดำเนินงานแปลงใหญ่สมัยใหม่ (ล้านบาท)		
	ลดต้นทุนการผลิต	เพิ่มผลผลิต	รวมมูลค่า
ปี 2560	229.35	1075.33	1,304.68
ปี 2561	231.21	1,104.38	1,335.59
ปี 2562	232.57	1,119.23	1,351.80

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร

การดำเนินการที่ผ่านมา มีการบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการขับเคลื่อนเป้าหมายร่วมกันผ่านโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ มุ่งเน้นการบริหารจัดการร่วมกัน ให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน รวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคาถูก และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม ช่วยพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น นอกจากนี้จัดทำโครงการพัฒนาเครือข่าย องค์กรเกษตรกร Smart Farmer และ Young Smart Farmer เพื่อเพิ่มทักษะองค์ความรู้ให้กับองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน เกิดเครือข่ายขององค์กรเกษตรกร สามารถพัฒนาสินค้าเกษตร และสินค้าเกษตรแปรรูป

ขององค์กร ให้ตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น รวมถึง สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ จัดทำ โครงการการขยายผลและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farm) โดยผ่านกลไกผู้ประกอบการ Agriculture System Integrator (ASI) เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีระบบเกษตรอัจฉริยะ (smart farm) ให้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี แก่กลุ่มเกษตรกรที่มีความพร้อม สร้าง Agriculture System Integrators (ASI) เพื่อเป็นผู้ประกอบการที่จะกระจายและให้บริการเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง ซึ่งปัจจุบันดำเนินการให้แก่เกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรกว่า 99 ชุมชน

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลเกษตรอัจฉริยะในภาคเกษตรมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ เทคโนโลยี smart Farm มาใช้ในการควบคุมบริหารจัดการแปลง ได้แก่ โรงเรือนอัจฉริยะ สถานีตรวจวัดอากาศ ระบบติดตามสถานะแวดล้อมในฟาร์ม และระบบการให้น้ำตามความต้องการของพืช เทคโนโลยีแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เทคโนโลยีการผลิตสายพันธุ์พืชและสัตว์ เป็นต้น และเริ่มขยายผลการใช้เทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรเพื่อจัดทำเป็นแปลงสาธิตเกษตรอัจฉริยะ ไว้เป็นแหล่งเรียนรู้เกษตรอัจฉริยะให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวได้ในวงกว้าง และอยู่ในช่วงเริ่มต้นปรับตัวต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างง่ายในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน เช่น การใช้พันธุ์ที่มีคุณภาพผลิตสินค้าตามคุณภาพมาตรฐาน การใช้เครื่องจักรกลในการบริหารจัดการแปลง เป็นต้น รวมถึงขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการนำเทคโนโลยีอัจฉริยะมาใช้ในฟาร์ม ซึ่งล้วนมีผลต่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าที่ได้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะในที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมายแผนย่อย การดำเนินงานในระยะต่อไป ภาครัฐควรต้องส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้านเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการแปลงให้มีมากขึ้น ขยายผลการจัดทำแปลง/โรงเรือนสาธิตเกษตรอัจฉริยะให้กระจายทุกพื้นที่ รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการด้านการเกษตรให้มากขึ้น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นต้น ควรร่วมมือกันโดยการนำงานวิจัยที่มีอยู่แล้วไปขยายผลให้เกิดเป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ การผลักดันให้มีการขับเคลื่อนศูนย์ความเป็นเลิศด้านการเกษตร และศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรมที่ตั้งครบแล้ว ทั้ง 77 จังหวัด เข้าไปสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและเข้าถึงเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกรในระดับพื้นที่ รวมถึงการจัดการตลาดผ่านแพลตฟอร์มการตลาดทั้ง Online และ Offline

เกษตรอัจฉริยะ

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

030502

ผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

ผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ
เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10

การส่งเสริมการทำฟาร์มที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ทั้งกลุ่ม smart farmer และ Young Smart farmer ที่เป็กลุ่มที่มีความพร้อมในการปรับตัวและยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการพัฒนาการผลิต ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ปัจจัยสำคัญที่จะเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะ ประกอบด้วย การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาและใช้พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ส่งเสริมการเข้าถึงเครื่องจักรและเทคโนโลยี การให้บริการการด้านเกษตรอัจฉริยะ การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับการจัดการเกษตรและพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการรับรองมาตรฐานการผลิต เพื่อให้มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะในการทำฟาร์มและแปลงเกษตรมากขึ้น

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย โครงการส่งเสริมระบบการเกษตรแปลงใหญ่มีการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2559-2562 ส่งผลให้มีจำนวนแปลงเกษตรแปลงใหญ่ 7,256 แปลง เกษตรกรเข้าร่วมโครงการแล้วทั้งสิ้น 419,395 ราย พื้นที่ดำเนินการ 6,841,124 ไร่ ซึ่งเป็นแปลงเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่ไปแล้ว จำนวน 86 แปลง เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 10,113 ราย พื้นที่ดำเนินการ 177,783.97 ไร่ เมื่อพิจารณาผลผลิตต่อไร่ พบว่า ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่สมัยใหม่เฉลี่ยจากเดิม 5,079.57 กก./ไร่ เป็น 5,608.36 กก./ไร่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการทำเกษตรสมัยใหม่ช่วยเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยของฟาร์มหรือแปลงที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องเร่งขยายผลการดำเนินงานดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้กับเกษตรกร

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินงานผ่านโครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร (กิจกรรมส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงานเกษตร) เพื่อพัฒนาความรู้ในด้านเทคนิคการใช้และการบำรุงรักษาเครื่องจักรกลการเกษตร ตลอดจนสร้างช่างเกษตรประจำท้องถิ่น พัฒนาศักยภาพธุรกิจการให้บริการเครื่องจักรกลการเกษตรแปลงใหญ่ ให้มีความพร้อมทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะทางเทคนิค และการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยกระดับการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรที่ทันสมัยในการผลิต และทดแทนแรงงานภาคเกษตร ให้แก่เกษตรกร โดยการดำเนินการที่ผ่านมา มีเกษตรกรได้เข้ารับการอบรมการเป็นช่างเกษตรท้องถิ่นในหลายหลักสูตร รวมกว่า 2,000 ราย รวมทั้งโครงการพัฒนาเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ โดยประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีจากผลงานวิจัยและเทคโนโลยีสมัยใหม่ สร้างแปลงเรียนรู้เพื่อการจัดการการผลิตมันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน มะม่วง และพืชในโรงเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจัดเก็บประมวลผลข้อมูลโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เกิด Big Data สำหรับการบริหารจัดการแปลงปลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ซึ่งปัจจุบันดำเนินการแล้วเสร็จ 5 แห่ง

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย การส่งเสริมแปลงใหญ่สามารถลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตจากการนำเอาองค์ความรู้และเทคโนโลยีไปปฏิบัติได้ในระดับหนึ่ง แต่การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตยังขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกอื่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม และโรคระบาด เป็นต้น รวมทั้งเกษตรกรยังขาดการเข้าถึงปริมาณแหล่งน้ำในแปลงใหญ่ที่เพียงพอต่อการเพาะปลูกในพื้นที่ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ และการถ่ายทอดงานวิจัย/นวัตกรรมให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง ที่จะทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยได้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในฟาร์ม/แปลงเกษตรอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่เห็นภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะของทั้งประเทศ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมายแผนย่อย ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีและเครื่องจักรกลอัจฉริยะ และถ่ายทอดองค์ความรู้และความตระหนักในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ลดความเี่ยงจากภัยพิบัติ (อาทิ ภัยแล้ง ภัยศัตรูพืช) รวมถึงการควบคุมการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนควรให้ความสำคัญกับการวางแผนบริหารจัดการผลผลิตและการตลาดควบคู่ไปกับการเพิ่มผลผลิตสินค้าเกษตร เพื่อไม่ให้สินค้าที่ผลิตมีจำนวนมากเกินความต้องการของตลาด และจัดทำฐานข้อมูลการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในฟาร์ม/แปลงเกษตรอย่างเป็นระบบ

ปี 2562

ปี 2563

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

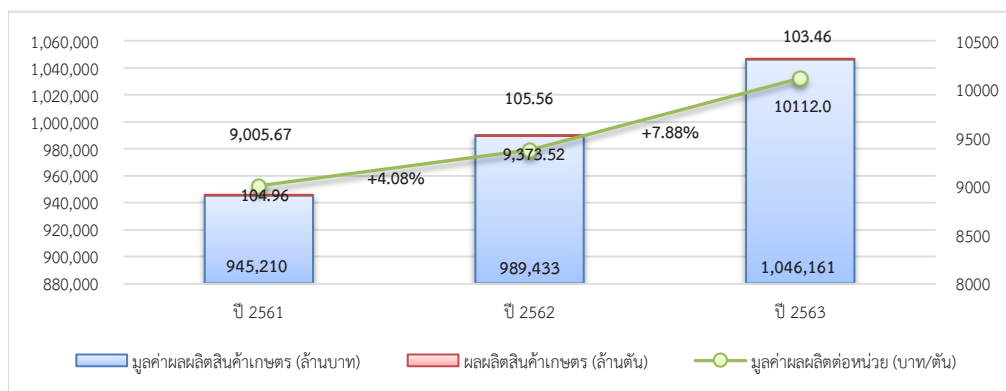
030601

ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยมีการปรับตัวเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

มูลค่าสินค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่/อัจฉริยะเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3

มูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วย

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การบริหารจัดการผลผลิตและการตลาดตลอดห่วงโซ่เป็นสิ่งจำเป็นที่เกษตรกรต้องมีความรู้ความเข้าใจ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของตลาด ได้อย่างเหมาะสม นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่สูงขึ้น ตั้งแต่การใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ การส่งเสริมการรวมกลุ่มและการทำเกษตรแปลงใหญ่ การเลือกใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลผลิต การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และช่องทางด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการเฝ้าระวังและเตือนภัยสินค้าเกษตรที่สามารถช่วยลดความเสี่ยงจากความผันผวนด้านราคา การลงทุนและพัฒนากระบวนการผลิตในพื้นที่ ดังนั้น การดำเนินการที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การพัฒนาระบบข้อมูล การวิจัยและพัฒนา เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การจัดการโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร และมีระบบการประกันภัยพืชผลทางการเกษตร การรับรองมาตรฐาน การตรวจสอบย้อนกลับ และระบบโลจิสติกส์ที่เหมาะสม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาจากมูลค่าการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญตามนโยบายของรัฐ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน ยางพารา สับปะรด โคนม โคเนื้อ กุ้งขาว แวนนาไม ปลานิล ไก่เนื้อ ไก่ไข่ และสุกร ในปี 2563 มีมูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยเฉลี่ยอยู่ที่ 10,112.00 บาท/ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ที่มีมูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตรต่อหน่วยเฉลี่ย 9,373.52 บาท/ตัน คิดเป็นอัตราการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.88 และเมื่อพิจารณาช่วงปี 2561-2563 พบว่า มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.98 จึงสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มสินค้าดังกล่าวมีทิศทางการปรับตัวในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในทางที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ยังคงต้องมีการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานในส่วนของการใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศและการใช้เทคโนโลยีการเกษตรในการบริหารจัดการผลผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทานให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับศักยภาพของที่ดินและมูลค่าผลตอบแทนของผลผลิตที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินการที่ผ่านมา ในปี 2563 หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ มีการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมาย โดยดำเนินโครงการที่ตอบปัจจัย การพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และมีระบบการประกันภัยพืชผลทางการเกษตร ดังตัวอย่างโครงการของกรมการข้าว ซึ่งจัดทำโครงการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิตพืช โดยพัฒนาระบบการปลูกข้าว การประเมินพื้นที่การปลูก การระบาดของโรค และแมลงศัตรูข้าวโดยใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ เพื่อการวางแผน และพัฒนาการผลิตข้าวให้มีประสิทธิภาพ จัดทำระบบฐานข้อมูลในระบบการผลิตข้าวให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการวางแผนการผลิต การคาดการณ์ผลผลิต และการเฝ้าระวังเตือนภัย กรมปศุสัตว์ จัดทำโครงการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-Map) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และลดต้นทุนการผลิต การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมให้ปรับเปลี่ยนมาสู่การปลูกพืชอาหารสัตว์ นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ อาทิ โครงการประกันภัยพืชผลข้าว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และจัดทำฐานข้อมูลด้านการเกษตรแห่งชาติ และการจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านการเกษตรและศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรมครบ 77 จังหวัด

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย แม้ว่าภาครัฐมีการดำเนินโครงการที่สำคัญ อาทิ โครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรในการเร่งขยายพื้นที่ชลประทานและแหล่งน้ำในไร่นาอย่างต่อเนื่อง มีระบบประกันภัยพืชผลสินค้าเกษตรในการลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ และส่งเสริมให้เกษตรกรรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร รวมทั้งจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ และการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ (Smart farm และ Young Smart Farmer) และกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ ยังคงขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการจัดหาเทคโนโลยีการเกษตรที่มีราคาแพง และขาดแรงจูงใจในการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมให้สอดคล้องกับระบบแผนที่การเกษตร การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการตลาด และการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้มากขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่ยังต้องมีการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรได้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมายแผนย่อย การดำเนินการในระยะต่อไป ภาครัฐยังควรต้องเร่งขยายพื้นที่ชลประทานและกระจายแหล่งน้ำในไร่นาให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและเพียงพอต่อความต้องการใช้การผลิตอย่างต่อเนื่อง รวมถึงควรประชาสัมพันธ์ ส่งเสริม และสนับสนุนแปลงต้นแบบผ่านโครงการสำคัญของรัฐบาล สำหรับใช้เป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรที่สามารถดำเนินการได้จริงในแต่ละพื้นที่ เช่น การรวมกลุ่มเกษตรกรผ่านระบบการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ การปรับเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกให้สอดคล้องกับแผนที่เกษตรเพื่อบริหารเชิงรุก การใช้ฐานข้อมูลด้านการเกษตรแห่งชาติ การใช้ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการเกษตรและศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรมในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การใช้ช่องทางการตลาดแบบออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนี้ ควรหาช่องทางเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้กับเกษตรกร โดยประสานสถาบันการเงินหรือภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ

การพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

030602

สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเป้าหมาย) ที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐานเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

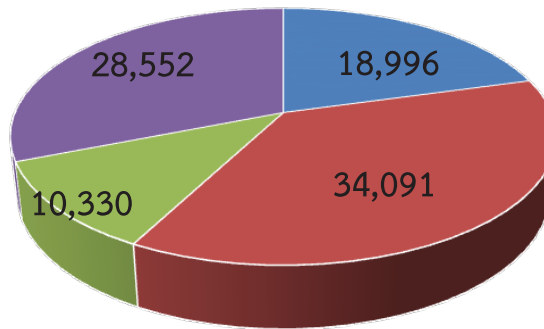
สถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเกษตรกร) ที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐานเพิ่มขึ้น โดยสหกรณ์มีความเข้มแข็งในระดับ 1 และ 2 เฉลี่ยอย่างน้อยร้อยละ 90 วิสาหกิจชุมชนและกลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็ง เฉลี่ยร้อยละ 25

ความเข้มแข็งของกลุ่มและดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จจะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจของสหกรณ์ทั้งทางด้านการวางแผนการผลิต การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่า และการจัดการด้านการตลาด รวมถึงการสร้างร่วมมือจากสมาชิก ซึ่งจะเป็นกลไกในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรสมาชิกสำหรับการสนับสนุนและเพิ่มศักยภาพให้กับสถาบันเกษตรกรมีความเข้มแข็งเป็นผู้ประกอบการเกษตรที่สามารถแข่งขันในระบบธุรกิจได้ในอนาคต มีปัจจัยหลักที่ต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ให้กับสถาบันเกษตรกรและพัฒนาบุคลากรในการบริหารงาน และจัดการองค์กร การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีการเกษตรในสถาบันเกษตรกร การส่งเสริมอาชีพให้แก่สมาชิก การสร้างเครือข่ายการรวมกลุ่ม รวมถึงการบริหารจัดการด้านการตลาดเพื่อให้สามารถรองรับผลผลิตของสมาชิก

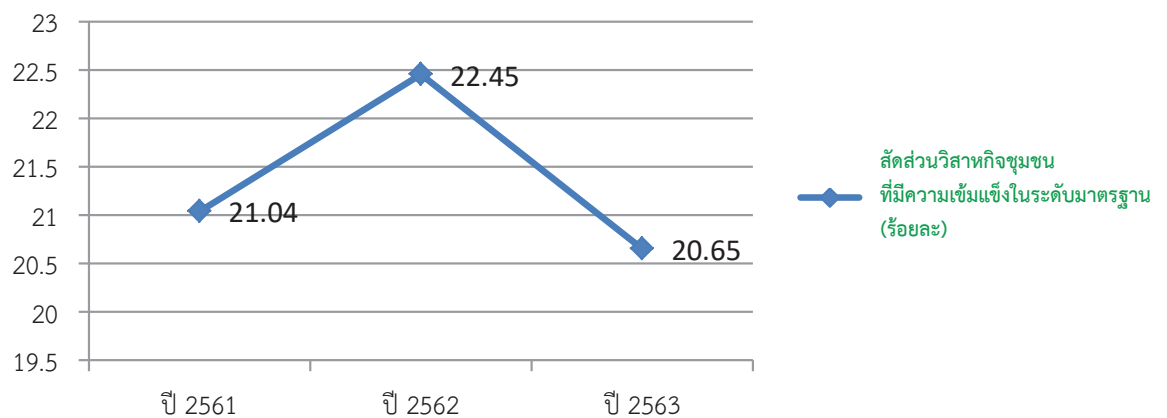
การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ปี 2563 (แห่ง)

■ ระดับดี ■ ระดับปานกลาง ■ ระดับปรับปรุง ■ ไม่มีการประเมินศักยภาพ

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร

วิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐาน

—●— สัดส่วนวิสาหกิจชุมชน
ที่มีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐาน
(ร้อยละ)

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาจากการประเมินศักยภาพสหกรณ์ ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2563 พบว่า สหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับชั้น 1 และชั้น 2 มีจำนวน 3,486 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 89.76 ของจำนวนสหกรณ์ภาคการเกษตรที่มีการดำเนินงานทั้งหมด ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้เล็กน้อย แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยปี 2562-2563 มีสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งเฉลี่ย

ร้อยละ 91.9 บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขณะที่การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน จากจำนวนวิสาหกิจที่จดทะเบียนทั้งหมด 91,969 แห่ง ณ 30 กันยายน 2563 พบว่า มีวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดี 18,996 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 20.65 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยปี 2561-2563 มีวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดีเฉลี่ยร้อยละ 21.38 ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินโครงการผลผลิตสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาตามศักยภาพ เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรหรือประชาชนในการจัดตั้งสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร การส่งเสริมและพัฒนาสู่มาตรฐานและเกิดการยอมรับของสมาชิกและสังคม การเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจ การพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรให้มีมูลค่าเพิ่มและได้มาตรฐาน และเพิ่มช่องทางการจำหน่าย ซึ่งในปี 2563 สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งตามศักยภาพเพิ่มขึ้นจำนวน 12,958 แห่ง มีสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเพิ่มขึ้นรวม 92,006 ราย โครงการพัฒนาศักยภาพสหกรณ์ตั้งใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 และ โครงการพัฒนามาตรฐานการบัญชีแก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพื่อวางรูปแบบบัญชี และระบบการควบคุมภายในให้เหมาะสมกับประเภทธุรกิจของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรตั้งใหม่

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ปัจจุบันสถาบันเกษตรกร (สหกรณ์ภาคการเกษตรและวิสาหกิจชุมชน) เป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนงานหรือโครงการ รวมถึงโครงสร้างองค์กรเป็นในลักษณะเดียวกันทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ส่งผลให้สถาบันเกษตรกรที่อยู่ในระดับดีสามารถดำเนินธุรกิจในภาคเกษตรไปได้อย่างต่อเนื่อง แต่กลับพบว่า มีสถาบันเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มปานกลาง และปรับปรุงที่ยังต้องพึ่งพาสถาบันเกษตรกรในกลุ่มระดับดีช่วยเป็นพี่เลี้ยงในการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรในระดับพื้นที่ ทั้งนี้ การที่สถาบันเกษตรกรจะมีศักยภาพและเข้มแข็งนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารของกรรมการสถาบันเกษตรกรด้วย จึงสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันเกษตรกรยังคงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมการใช้เครื่องมือในการจัดการองค์กรและบริหารจัดการธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมายแผนย่อย การเพิ่มขีดความสามารถและการยกระดับสถาบันเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรต้องให้ความสำคัญกับการสร้างและพัฒนาบุคลากรของสถาบันเกษตรกรให้มีองค์ความรู้ในการดำเนินธุรกิจ การบริหารจัดการองค์กร และการบริหารงานของสถาบันเกษตรกร ให้สามารถดำเนินงานโดยมีการวางแผนธุรกิจและบริหารจัดการด้านการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลสมาชิกเพื่อใช้เป็นข้อมูลการให้บริการสมาชิกของสถาบันเกษตรกร และสนับสนุนให้สถาบันเกษตรกรทำการตลาดเชิงพาณิชย์มากขึ้น